

Jana Beňová

Pionierska ulica

(Amerika je...)

Počúvam Janu ako rozpráva o tých všetkých chudákoch milionároch, čo sa zo širšieho New Yorku museli kvôli práci a intenzite života presťahovať do centra na Manhattan. Úspech si vyžaduje svoje. Rovno do tlamy mrakodrakej. Ako sa teraz tiesnia v malých bytoch bez bazénov a kurtov. A nemajú ani dosť miesta na uskladnenie všetkého toho *náčinia*, čo sa im za energický život & aktívny odpočinok nazhromaždilo. Ako vedľajší produkt. Nemajú dosť priestoru pre golfové palice, tenisové rakety a plutvy.

A tak tam sedíme na vyhladke nad mestom v bare v novom hoteli čo sa volá *Číslo jedna*. A ľutujeme tých chudákov, čo prišli o svoj životný štýl – o svoju golfovú, tenisovú a potápačskú kultúru. Tých utečencov / migrantov na Manhattane.

Korman hovorí ako neznáša všetkých tých spolucestujúcich v lietadle, čo sa začnú človek vypytovať: a odkiaľ ste?

„A vy? Od polície?“ odpovedá. Ja mám inú taktiku. Zahľadím sa kamsi v diali a po chvíli sa tichúčko nahnem k tomu, kto sa pýta. „Prichádzam zo svetla.“ Ľudí to vydesí tak akurát na to, že sa už nebudú chcieť kontaktovať.

Keď som od teba v noci odchádzal, vraví Korman, nebolo už nikde nikoho. Celé mesto ponorené v tme. A zrazu na autobusovej zastávke sedeli dvaja mladí ľudia, chlapec a dievča. Tváre im svietili do noci - osvetlené odspodu iPhonmi. Ako dva lampióny.

Na vyhladke v hoteli *Číslo jedna*, Korman si chce presadnúť, zmeniť stôl, pýta sa ma, či by mi vadilo, ak by sme sa presunuli k oknu. *As you wish*, chcem povedať. *If you wish*, poviem...

Ako by aj v reštaurácii bolo na záver treba poumývať riad.

V hoteli *Číslo jedna*, na vyhladke. Často som ju obdivovala z mosta ale nikdy som si nepomyslela, že by som tam mohla ísť. Prečo? Pýta sa ma Jana. Vlastne ani neviem. Jednoducho mám pocit, že také luxusné miesta nie sú pre mňa prístupné. Neprejdem dverami. Čosi v mojej tvári. Nejaký znak. Písmeno. Tupý výraz. Výraz človeka, ktorý sa narodil za socializmu a chodil na nákup do dvoch malých samoobslúh, na Bukureštskej a Malinovského. Vozil sa – v slávnostných chvíľach – v zelenej škodovke, jedol ruské vajcia a peniaze míňal na známky. Taký človek predsa nemôže len tak - akoby nič - vstúpiť do výťahu s tučným kobercom a tenučkými zrkadlami na stenách. A potom akoby nič splynúť, zamiešať sa medzi iných ľudí na terase hotela *Číslo jedna*.

Navyše bez prehliadky. Nik im ani do tašiek nenazrel. Neprešacoval ich. To máš pravdu, vraví Jana. Keby to bolo na Manhattane, dal by ti to nejaký veľký černocho pred vstupom poriadne vyžrať. Poriadne by ti to osladil, že ideš na terasu, do baru kdesi na 30 poschodí. Presne tak, myslím si, takého človeka, čo sa narodil v socialistickom bloku je predsa treba riadne skontrolovať. Prezrieť, presvietiť, preprstovať! Takého človeka treba vyzliecť dohola.

Ved' to nie je ani tak dávno, čo si na hraniciach musela vystúpiť z autobusu a postaviť sa do radu pred colnicou. Dážď, sneh, všetko jedno. A nakoniec aká poľahoda oproti tým, čo dnes do sveta plávajú na loďkách, pltiach, člnoch – pripomínajúcich tučné strapce hrozna. A natlačený v zavretých nákladiakoch, bez vody, jedla, práva, postojacky – ako kedysi Židia v nákladných vlakoch križujúcich krajinu.

Negatív cestovateľstva.

V metre na Penstation leží na zemi človek. Nehybne. Okolo prechádzajú ľudia, čulý ruch, telefonujú, počúvajú hudbu, samy, ťahajúc kohosi za ruku. Nik nevenuje ležiacemu pozornosť. Možno deti. Tie sa ešte raz obzrú, ale druhýkrát už nie. Ľudský život nemá hodnotu sám o sebe. Len v kontexte. Ak niekam patríte a ste s niekým v kontakte. Zvieratá sa tiež neobzerajú za tými čo nevládu cváľať a stále väčšmi zaostávajú, akoby sa prepadali do inej dimenzie, do hĺbky obrazu.

Vandala... vandala... vandala... Ice wather one dollar. Eis vóter van dala, žena stojaca pri stánku s minerálkami to už ani nevykrikuje, znie to nahraté z reproduktora a nesie sa to ponad jej a naše hlavy ako taká zvuková mandala. Mandala a vandala. Zrnko k zrnku, trpezlivo po celý deň, večer, do hlbokaj noci - *vandala* na Brooklynskom moste.

Vlastne sa v tom byte na Pionierskej 95 začala cítiť ako by sa vrátila do Petržalky. Kruh sa uzavrel Bratislava – Brooklyn. Poplátaný strop zvažujúci sa v kuchynskom kúte strmo k temenu hlavy. Ráno ju prebúdza buchot, akoby ktosi chodil po streche. Strmými krokmi. Dlhými skokmi. Veverice skáču po vetvách stromu.

Interiér: dve ťažké čierne koženkové kreslá. Nábytok ako spôsob ako dať melanchólii konkrétny tvar. Vankúšiky s nápisom LOVE. Krátka posteľ, z ktorej trčia chodidlá. Von. Do vzduchu. Do sveta. Do priestoru. Do vesmírnej prázdnoty. Do čiernej diery. Chodidlá čo noc čo noc vandrujú, kopírujú zemské zakrivenie.

Akoby nastal opäť čas tvrdej práce, čas boja a zápasu o život. *Pionieri! Budovať a brániť socialistickú vlasť, pripravení? Vždy pripravení!*

V skutočnosti som bola pripravená zraďiť hneď pri najbližšej príležitosti. Vlastizradcom som od 15 rokov, dlhá kariéra v tomto smere.

A pár rokov pred *päťdesiatkov* dočiahnuť New York. Pokoriť horor.

A tak zrazu opäť len na Pionierskej ulici. Vždy pripravení. Dostať sa odniekiaľ kamsi. Odnikiaľ Niekam Kamsi. Ale pozor, myslí sa SKUTOČNE KAMSI. Nie *kamsi* do poslednej diery na konci sveta kde ti líšky naťahujú prezervatívy, žiaden zapadákov, dedinka v údolí, maďarské mestečko v podpaží, írsky dažďová pleskavica, plážové rezorty v zime, lyžiarske strediská v auguste, nie kamsi do piče. Kde nezastavujú vlaky. A je tam ticho, ticho bez smetiarskych áut, odvozu a dovozu, trieskania dvermi, nádobami, nie kamsi ... za hranicu inžinierskych sietí.

A teraz opäť na Pionierskej. Odkiaľ sa treba prebrodiť, preplávať, driftovať, vyšvihnúť sa na Manhattan, Palisády New Yorku. Odraziť sa – golfovou palicou –

A v jeden večer sa objavil, akobleskzjasnéhoneba, prišiel a bol tu s nami. Vybehol spod môjho čierneho koženého kresla (čierny kožený nábytok mi vždy pripomínal čerstvo vykopaný hrob a celú tú debatu o tom, či je lepšie dať sa pochovať do zeme a riskovať, tak pochovanie za živa, alebo sa dať predtým spopolniť.) Vybehol spod môjho koženého kresla, práve vo chvíli, keď som si po celodennom pochode mestom, sadala k. S láskou k pripravenej večeri. Poháru vína a kuriatku, šalátiku, syrčeku, grissinam. Vybehol práve, keď som si sadla, usmievajúc sa na tanieru a tanieriky, keď som všetko už poukladala na stôl a konečne – uvoľnila svaly. Zhodila topánky a niesla pohár k perám. Dobre si to načasoval. Že presne vtedy vybehol. Aby mi pripomenul, že nie som za vodou, nikdy, že ako správny pionier, musím byť vždyvždyvždy pripravená, vybehol práve včas aby mi pripomenul, že šváby budú vždy mojimi súdruhmi, turistickými sprievodcami, čímsi čo sa vynorí po čase všade na svete, kde sa vynorím ja. V rannej, pochabej mladosti som o nich napísala poviedku. (A to by ma teda zaujímalo ako to s nimi mali Moravia, Lispectorova, Cypkin.) V Grécku veľkí ako myš, v Brooklyne, chvalabohu, len M-size, európska tridsaťosmička. Na druhý deň, keď odchádzam na pochod, nechávam v tmavom kúte izby svietiť malú lampu, aby si chrobáky nemysleli, že sa tu nič nedeje, že tu niet ľudí, niet života. Je tu živo, súdruhovia! Stále sa tu čosi deje. A potom sa vzdáľujem v ústrety Manhattanu, plavím sa na loďke a myslím na to, že bohvie akej kvality je tá *lampička*, že dúfam, že len nie rovnakej ako všetok ten šmejd v prenajatom byte. A myslím na to, čo všetko sa môže stať, že človek má pred odchodom z domu vypnúť všetky elektrické spotrebiče. A myslím na ten syntetický koberec a lakom napustenú podlahu, všetko priam naaranžované na to, aby horelo HORELO HORELO!

A tak blčí v mojej hlave, celý ten nakrivo vymeraný a ešte krivšie postavený, svojský byt. Blčí a bliká plápolá mi v lebke, požiar v zubatej haloweenskej tekvici.

... a vraj len chrobák, povedia ti, vraj, že čo ti môže vskutočnosti urobiť...

A na druhý deň vstane, šťastná, že posteľ je tak vysoko, lebo podľa všetkého a najmä podľa zmienok v krásnej literatúre, šváby lezú najmä po ľuďoch čo ležia na podlahe, nelozia do vysokých postelí. Ide poumývať šálky a ako tak stojí pri dreze, cíti zrazu čosi zvláštne, akúsi naliehavú prítomnosť, čísi pohľad. A na špongiu skutočne spočívajú čosi. Ako šperk. Ako úlomok modranskej keramiky, laganského kryštálu. Zelené. Nehybné. Modlí sa.

Pomaly odstupim od umývadla. Hľadám, niečo čím ju budem môcť rýchlo a isto zabiť a zároveň sa jej pritom čo najmenej dotknúť. No contact, ak je to možné. A keď ju konečne stisnem v utierke, pocítim strašnú hanbu. Lebo je to akoby som v dlani urputne a panicky, freneticky a z celej sily – stískala tenučký jemný zelený list. List viniča. Navyše sa modlil.

Tenučký list dopisného papiera AIR MAIL.

Hľadáme si tak chvíľu rovno do očí, ja a ten krpec - môj malý filigrantský strach. Ako zvyčajne - osedlaný veľkými jazdcami.

Strážnik vo dverách malého obchodu ma prosí, aby som tam desať minút stála zaňho, na jeho mieste. Potrebuje čosi súrne vybaviť. Vravím, že fajn, že dobre, že ok ale že neviem vôbec, čo mám robiť na tom *jeho mieste*. *Not much*, hovorí, *just eyefuck everybody*.

Po našom... vraždi pohľadom

„Vieš, že ja uhádnem odkiaľ sú tvoje topánky?“ pýta sa ma bytosť trochu vrávorajúca a mrkajúca pri tom na moje krásne - hrdá som na ne bola, pyšná - strieborné ligotavé topánky. V bare, keď som vstala od stolíka – občas ma aj trochu vystrašili - vynoriac sa blyštiace spod stola – ako šváby rozpohybované svetlom. A boli – z Cognacu, malého mestečka, celkom ako vymysleného. Kto by si pomyslel, že Cognac je mesto, že? Je whisky mesto? Gin? Rum?

Odkiaľ? Spýtala som sa toho newyorského stvorenia, istá si v kramflekoch. „Z tvojich nôh! Hahaha!“

Pozerala som sa naňho neskôr, keď stál v publiku a opieral sa o stĺp. Pomaly upíjal z pohára s červeným. To bolo prvý raz, čo som videla niekoho chrúmať víno.

Jeho tvár mi pripomenula tvár toho staršieho muža na lodi. Nemal lístok. A kapitán naňho cez vysielaciu volal: Pane, máte lístok? A ja som oceňovala to: Pane.

„Nie. Kde ho dostanem?“ Pýtal sa pán, na chvíľu akoby celkom precitol. Do obrazu. Ocitol sa celkom presne na svojom mieste. „Dole pri mostíku,“ vysielal kapitán. Chlapík vykročil a za pár minút bol opäť na palube. V tvári celkom stratený výraz. Nebolo jasné, či to teda zvládol a lístok si kúpil alebo sa kapitán zľutoval. Tak či tak. Na lodi pozeral – zhrozene striedavo na mrakodrapy a na cestujúcich. S rovnakým desom na Manhattan ako do našich tvárí.

A ja si spomeniem na tú pani – jasne a očividne bláznivú, pokakanú a oblečenú v nočnej košeli – už už vstupujúcu do koľajiska prichádzajúcej električky. Vedľa nej stoja dvaja mladíci a jeden z nich jej kričí do ucha: Pani! Električka! Paníííí! A v poslednej chvíli, keď naozaj videl, že to nezaberá, zachytil ju, strhol rukou späť na chodník – takú pokakanú – to bola tvrdá skúška, pre tinedžera. Navyše v spoločnosti ďalšieho. Chytiť pokakanú babku. Ale urobil to. A jeho kamarát sa len uškrnul a pokrútil hlavou. A on po jeho boku rýchlo kráča, hodnú chvíľu s tou rukou – *záchránarkou* – tak trochu od tela, Akoby ju za chôdze vetral.

Nápis v metre, pred koľajiskom: „Drop Something? Leave it!“

(Niečo ti spadlo? Nechaj to tak!)

Keď sa vrátim domov, sníva sa mi po čase sen. Otec ma rozčúlený budí uprostred zimnej noci. Vonku pred domom stoja policajti. „Sola, prišla po teba polícia,“ vraví mi otec. „Minula si v New Yorku priveľa peňazí. Pôjdeš s nimi.“

V podchode na Hodžovom námestí. Po návrate domov. Zastaví ma mladý kučeravý chlapec: „Ja som vás videl? Boli ste to vy! Včera na bratislavskej hlavnej vlakovej stanici. Vy ste prišli úplne odinakial!“

Nasadnem na autobus do Petržalky. Štvrťhodinový výlet. Počas tej jazdy vidím všetko, čo kedysi bolo celý svet: Ovsíšte, Bulíkova, Šustekova, Bosákova, Mlynarovičova, Farského, Jungmannova, Hálova, Dvory, Aupark, Zochova.